

Δημήτρης Ξόνογλου

Από την καλλιτεχνική πορεία του Δημήτρη Ξόνογλου έχουν προκύψει έργα ζωγραφικής, κατασκευές από ποικίλα υλικά, εγκαταστάσεις και περιβάλλοντα. Για τις κατασκευές του χρησιμοποιεί καμένες σελίδες βιβλίων «ορθού λόγου», κερί, αλεύρι κ.ά. Το αποτέλεσμα είναι έργα με παράξενη υφή, έντονη μυρωδιά και απροσδόκητη όψη. Την πληρέστερη έκφραση των επιδιώξεών του αποτελούν οι εγκαταστάσεις και τα περιβάλλοντα, στα οποία προβάλλονται οι έννοιες του λόγου, της γνώσης, της τέχνης. Κοινός παρονομαστής στο σύνολο της δουλειάς του είναι η έντονη εννοιολογική και συμβολική φόρτιση.

Βένια Δημητρακοπούλου

Τα Iperogellos της Βένιας Δημητρακοπούλου χαρτογραφούν ημέρες καλοκαιριού, βιώματα χειμώνα, σκέψεις, συνειρμούς και προσωπικές εγγραφές, ενόσω η δημιουργός επιδίδεται στην ανθολόγηση εσωτερικών γεγονότων, με την αφοσίωση των δημιουργών της Άπω Ανατολής και των μοναχών της βυζαντινής παράδοσης, στα γεμάτα εκπλήξεις και εικαστικά συμβάντα βιβλία εποχής.

Το λεπτό χαρτί, η γραφή χωρίς γράμματα, η επανάληψη, το μοτίβο, οι διαφάνειες στη σύνθεση και η συνομιλία με τα ευαίσθητα υλικά αναδεικνύουν το ρίσκο του εύθραυστου και ταυτόχρονα τη δύναμή του. Βιβλία σύγχρονα που κάθε «σελίδα» τους έλκει την εμπειρία του σώματος του βιβλίου ως όλου, αποδίδοντας φόρο τιμής στο χειροποίητο και στην ανάγκη μας για αυτό στο πέρασμα των αιώνων.

Μαρία Α. Αγγελή, επιμελήτρια τέχνης

Κασσιανή η Υμνωδός

Το βιβλίο «Κασσιανή η υμνωδός» με πρόλογο και επιμέλεια της βυζαντινολόγου Νίκης Τσιρώνη, περιέχει το σωζόμενο ποιητικό έργο της γνωστότερης ποιήτριας της βυζαντινής περιόδου Κασσιανής. Εκδόθηκε το 2002 από τις Εκδόσεις του Φοίνικα. Παράλληλα με την έκδοση εμπορίου, εκδόθηκαν και 198 μοναδικά αντίτυπα που παρήγαγε το Εργαστήριο Βιβλιοδεσιών Μπάμπη Λέγγα σε συνεργασία με τους παρακάτω έξι σύγχρονους εικαστικούς που ζωγράφισαν τα καλύμματα της βιβλιοδεσίας της Κασσιανής: Μάρκος Καμπάνης, Χρήστος Μαρκίδης, Χρήστος Μποκόρος, Κώστας Παπατριανταφυλλόπουλος, Φωτεινή Στεφανίδη, Πάνος Φειδάκης. Οι ζωγραφισμένες βιβλιοδεσίες είναι εμπνευσμένες από απεικονίσεις βιβλιοδεσιών στην τέχνη του 9ου και του 10ου αιώνα. Ο κάθε καλλιτέχνης δίνει τη δική του εικαστική ερμηνεία σε τριάντα τρία υπογεγραμμένα αυθεντικά και μοναδικά έργα.

● ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ της επιστημονικής γνώσης για τα βυζαντινά χειρόγραφα, μέσω των οποίων διασώθηκαν τα περισσότερα κείμενα της αρχαιότητας και ένας μεγάλος πνευματικός και καλλιτεχνικός πλούτος, βρίσκονται στο επίκεντρο των κεντρικών δράσεων του ευρωπαϊκού έργου STUDITE, που υλοποιείται με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο του προγράμματος Πολιτισμός. Στο έργο συμμετέχει το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (ΕΙΕ), υπό την επιστημονική επίβλεψη του Κρίτωνα Χρυσοχοΐδη με επιστημονική υπεύθυνη έργου τη δρ Νίκη Τσιρώνη και ειδικό επιστημονικό συνεργάτη τον δρ Ζήση Μελισσάκη.

Το έργο STUDITE, υλοποιείται σε συνεργασία με επιστημονικούς φορείς από τη Γαλλία, τη Ρουμανία, την Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ουγγαρία και την Τουρκία, με στόχο να ενισχύσει την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου στην Ευρώπη και να αναδείξει την κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα.

Στο πλαίσιο αυτό, διοργανώθηκαν εργαστήρια βιβλιοδεσίας με στόχο τη δημιουργία σύγχρονων βιβλιοδεσιών εμπνευσμένων από βυζαντινά και μεταβυζαντινά πρότυπα. Οι συμμετέχοντες πειραματίστηκαν με την επιλογή και εφαρμογή υλικών που αποδίδουν τις αισθητικές ποιότητες των μεσαιωνικών βιβλιοδεσιών, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις βιβλιοδεσίες της εποχής. Οι βιβλιοδεσίες που φιλοτεχνήθηκαν, κρίθηκαν από επιτροπή. Από αυτές επελέγησαν εικοσιτέσσερις οι οποίες και παρουσιάζονται σε σειρά εκθέσεων στην Αθήνα και την Αίγινα, στην Αρλς της Γαλλίας, στο Βουκουρέστι, στη Βουδαπέστη, στο Λονδίνο και στην Ιταλία.

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση (ανακοίνωση) δεσμεύει μόνο τον συντάκτη της και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

BYZANTINO KAI XRISTIANIKO MOUSEIO

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ

Η τέχνη της βιβλιοδεσίας από το Βυζάντιο στη σύγχρονη εικαστική δημιουργία

19 Σεπτεμβρίου 2012 – 13 Ιανουαρίου 2013

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ένα από τα παλαιότερα μουσεία στη χώρα, ιδρύθηκε το 1914 και είναι αφιερωμένο αποκλειστικά στη βυζαντινή τέχνη και στον πολιτισμό.

Το σύνολο των χειρογράφων κωδίκων και παλαιτύπων της συλλογής του Μουσείου αποτελεί πολύτιμο υλικό καθώς το χρονολογικό του εύρος σε συνδυασμό με την ποικίλη γεωγραφική προέλευση εμπεριέχουν και αναδεικνύουν τη δυναμική συσχέτιση της ιστορίας και της χρήσης των βυζαντινών και μεταβυζαντινών κωδίκων με την εξέλιξη της γραφής, της εικονογράφησης και της βιβλιοδεσίας.

Η έκθεση έχει στόχο να αναδείξει την ιδιαίτερη τέχνη της βιβλιοδεσίας μέσα από την ιστορική της εξέλιξη από το Βυζάντιο ως τις μέρες μας και να μυήσει τον επισκέπτη σε μια διαφορετική οπτική προσέγγιση του βιβλίου. Η βιβλιοδεσία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κοινωνική ιστορία του βιβλίου, τη χρήση και τη λειτουργία των χειρογράφων και εντύπων βιβλίων και αγγίζει περισσότερο θέματα συλλογικών νοοτροπιών παρά ατομικής δημιουργίας.

Τα βιβλία από τη Συλλογή χειρογράφων και παλαιτύπων του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου και την Ελληνική βιβλιοθήκη του Κοινωφελούς Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης», που παρουσιάζονται στην έκθεση αποτελούν εξαιρετικά δείγματα βιβλιοδετικής τεχνικής αλλά κυρίως σημαντικούς σταθμούς στην εξέλιξη της ιστορικής βιβλιοδεσίας. Χρονολογούνται από τον 11ο έως τον 19ο αιώνα και προέρχονται από τον ευρύτερο ελλαδικό χώρο, τη Μικρά Ασία, την Ανατολική Μεσόγειο, τα Βαλκάνια και τη Δύση.

Η βιβλιοθήκη του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης, στο πλαίσιο της υποστήριξης των γραμμάτων και των τεχνών του ελληνικού πολιτισμού, ενέταξε στη συλλογή της τη Βιβλιοθήκη του Κωνσταντίνου Σπ. Στάικου, η οποία χρονικά καλύπτει την περίοδο από την πρώιμη Αναγέννηση έως τα ύστερα χρόνια του νεοελληνικού Διαφωτισμού. Η συλλογή είναι σημαντική διότι, μεταξύ άλλων, φωτίζει αφενός την τυπογραφική δραστηριότητα και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές του παροικιακού Ελληνισμού, και αφετέρου τα στοιχεία που κομίζουν οι βιβλιοδεσίες στην ανασύσταση της εξέλιξης της τέχνης.

Οι εικόνες από τη Συλλογή του Βυζαντινού Μουσείου που παρουσιάζονται στην έκθεση σκοπό έχουν να αναδείξουν τον ρόλο του βιβλίου και της απεικόνισής του στη βυζαντινή και μεταβυζαντινή εικονογραφία. Η εξέλιξη της τέχνης της βιβλιοδεσίας από τον κώδικα έως το βιβλιοδετημένο έντυπο ή χειρόγραφο του 19ου αιώνα παρουσιάζεται με κείμενα και οπτικοακουστικό υλικό.

Αναζητώντας σημερινές αναγνώσεις για την παράδοση της τέχνης του βιβλίου, η έκθεση πλαισιώνεται από σύγχρονες εικαστικές δημιουργίες. Η εγκατάσταση του Δημήτρη Ξόνογλου με θέμα το βιβλίο ως αντικείμενο εικαστικής χρήσης, οι εικαστικές δημιουργίες της Βένιας Δημητρακοπούλου, εμπνευσμένες από την Ιαπωνική παράδοση της τέχνης της βιβλιοδεσίας, τα φιλοτεχνημένα ένα προς ένα έξι συλλεκτικά αντίτυπα του βιβλίου «Κασσιανή η Ύμνωδός» εντάσσονται με δημιουργικό τρόπο στην έκθεση και συνδέουν τολμηρά το παρελθόν με το σήμερα.

Αφορμή για την έκθεση αποτελεί το ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Στουδίτης», το οποίο επικεντρώνεται στη μελέτη βυζαντινών και μεταβυζαντινών βιβλιοδεσιών και στο οποίο συμμετέχουν έξι ευρωπαϊκές χώρες με στόχο την ανάπτυξη του διεπιστημονικού και διαπολιτιστικού διαλόγου.

Η έκθεση αποτελεί επιστέγασμα της δεκαετούς συνεργασίας του Βυζαντινού Μουσείου με το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και την Ελληνική Εταιρεία Βιβλιοδεσίας.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Γενικός συντονισμός
Αναστασία Λαζαρίδου

Επιστημονική επιμέλεια
Αναστασία Λαζαρίδου – Νίκη Τσιρώνη

Σύμβουλοι έκθεσης
Κώστας Στάικος, Μπάμπης Λέγγας

Ειδικός επιστημονικός συνεργάτης
Ζήσης Μελισσάκης

Σύμβουλος ορολογίας
Αγγελική Στασινού

Μετάφραση κειμένων
Γιάννης Πετρόπουλος

ΦΟΡΕΑΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΕΡΓΩΝ
Κοινωφελές Ίδρυμα «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης»

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΕΙΕ) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ερευνητικά κέντρα της χώρας και ιδρύθηκε με βασιλικό διάταγμα στις 9 Οκτωβρίου του 1958. Σκοπός του είναι η οργάνωση και η διεξαγωγή διεπιστημονικής έρευνας στους τομείς των ανθρωπιστικών και θετικών επιστημών. Το Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών (σημερινό τμήμα του Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών) συμμετέχει στο ερευνητικό πρόγραμμα «Το Βιβλίο στο Βυζάντιο. Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Βιβλιοδεσία» σε συνεργασία με το Βυζαντινό Μουσείο και την Ελληνική Εταιρεία Βιβλιοδεσίας, από το 2002. Στο πλαίσιο του προγράμματος έχουν υλοποιηθεί εθνικής και ευρωπαϊκής εμβέλειας έργα, επιτόπιες μελέτες σε βιβλιοθήκες και συλλογές, εκθέσεις και ομότιτλο διεθνές συνέδριο, τα πρακτικά του οποίου εκδόθηκαν από τους τρεις φορείς που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Την εποπτεία του προγράμματος έχει ο Κρίτων Χρυσοχοΐδης, με επιστημονική ευθύνη της Νίκης Τσιρώνη και ειδικό επιστημονικό συνεργάτη τον Ζήση Μελισσάκη.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ (ΕΛΕΒΙΒ) ιδρύθηκε το 2002 με ιδρυτικά μέλη τους επιστήμονες και τους ανθρώπους του πνεύματος που πλαισίωσαν και στήριξαν την έκδοση του επιστημονικού περιοδικού τόμου *Βιβλίοαμφιάστης*, με αντικείμενο τη διεπιστημονική μελέτη της τέχνης της βιβλιοδεσίας στον ελληνικό χώρο και την ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου. Στο πλαίσιο των δράσεών της η ΕΛΕΒΙΒ έχει πραγματοποιήσει επιτόπιες αποστολές σε βιβλιοθήκες και συλλογές, εκθέσεις για την τέχνη της βιβλιοδεσίας (Μεσολόγγι 2002, Ιωάννινα 2003, Δράμα 2003) και εκδόσεις αντίστοιχου ενδιαφέροντος. Από την ΕΛΕΒΙΒ έχουν εκδοθεί δύο τόμοι της περιοδικής έκδοση Βιβλίοαμφιάστης και ένας τρίτος τόμος σε συνεργασία με το ΒΧΜ και το ΕΙΕ. Ως παράρτημα του *Βιβλίοαμφιάστη* εκδόθηκαν τα πρακτικά του ΣΤ΄ Διεθνούς Συμποσίου Ελληνικής Παλαιογραφίας που πραγματοποιήθηκε στη Δράμα το 2003.